

tetam za praktično aplikacijo teoretične znanosti. Modroslovna fakulteta naj podaja teorijo kot tako v zaokrožen svetovni nazor. Ona naj spaja druge fakultete v celoto, podajajoč jim teoretični temelj za njih praktične stroke. Zato bi se vse teoretične vede drugih fakultet prenesle na modroslovno, ki bi jo moral obiskovati nekoliko let vsak vseučiliščnik, da si osvoji za svojo praktično stroko potrebne teoretične znanosti. Poleg te čisto teoretične modroslovne fakultete, naj se ustanove razne praktične fakultete, ki bi pripravljale za praktične poklice za pravnike, zdravnike, učitelje. Nas zanjima tu fakulteta za učitelje.

Fakulteto, ki vzgaja srednješolske učitelje, imenujemo sedaj modroslovno. Ta izraz ni primeren, kakor je razvidno iz bistva modroslovja ali filozofije. Ta fakulteta bi se morala imenovati šolska ali učiteljska, ker bi bil njen namen vzgajati učiteljski naraščaj srednjih šol.

Dosedanji učni načrt modroslovne fakultete ima to veliko napako, da ni sistematičen. Predavanja so glavno teoretiškega pomena brez ozira na to, da morajo pripravljati tudi že za učiteljski stan. Posledica tega je, da akademik ne ve, česa naj bi se pravzaprav lotil. Zato poslušaj morebiti vsa mogoča predavanja brez zveze in brez ozira na izpit usposobljenosti. Popolna akademska svoboda in pestrost velikomestnega življenja, ki se tako kričeče razločujeta od srednješolske discipline, izvajljata dijaka, da pozablja na svojo nalogo, da ne zna rabiti svobode, ker ni bil tega vajen, marveč da jo zlorablja v svojo škodo. Tako izgublja marsikdo leto za letom. Ko dobi absolutorij, tedaj se morebiti še-le spomni, čemu je šel pravzaprav na visoko šolo. V naglici se začne učiti za izpit. Čeprav prebije izkušnjo — tudi tu igra slučaj veliko vlogo — vendar to ne more biti solidno znanje, ki si ga je vtepel v glavo v zadnjem trenutku. In kaj še-le oni, ki je bil zaradi gmotnih razmer prisiljen, da je takoj po absolutoriju šel službovat brez izpita! Koliko zatajavanja je tu treba, koliko odločne volje in napora, da se tak človek ne izgubi v valovih socialnega življenja! Pri tem pa delodajalec-država ravna z njim bolj kruto in bolj izkoriščevalno nego delodajalec-zasebnik. Vse to dvojno naporno delo, ki ga opravlja, ker so ga gospodarske razmere prisilile k temu, ne velja pri državi nič: ta leta brez izpita so zanj izgubljeni, ker se mu ne štejejo pri stalnem nameščenju med službena leta...

A tudi za one, ki na visoki šoli ne zane-marjajo svojih dolžnosti vkljub vsem zapeljivostim tega sveta, je državni izpit po dovršenem četrtem letu veliko breme. Opozorjam na množino snovi, ki jo je treba predelati in si jo osvojiti. Vse to naenkrat! To ni možno brez razburjenja, ki postaja dostikrat nevarno za naše duševno in telesno stanje.

Iz vsega tega sledi, da bi bilo treba urediti učni načrt za srednješolske učitelje sistematično, smotreno in uvesti izkušnje na koncu vsakega letnika, kakor se to godi že sedaj pri juristih in medicinih. S tem bi se omejevala dijaška lahkomišljenost in se pridobivalo solidno znanje. Poleg tega naj že srednja šola s pametno vzgojo navaja mlade ljudi na svobodno življenje, da jim bo svoboda vir radosti, a ne vir nesreče in prokletstva, telesne in duševne pogube. Srednja šola naj tvori prehod na visoko šolo, ki bodi le njeno nadaljevanje in izpopolnjevanje.

Modroslovna fakulteta bi podajala kandidatoma učiteljskega stanu teoretično izobrazbo v tistih predmetih, ki bi jih obsegala enotna srednja šola. Praktično svojo usposobljenost in izvežbanost pa bi si pridobivali na takoiimeno-vani šolski ali učiteljski fakulteti, ki bi imela namen, da bi praktično uvajala in vzgajala za učiteljski stan. Glavna njena naloga bi bila torej pedagogika. Dolej se pri srednješolskem učitelju pedagogika, ki naj bi bila njegovo življensko opravilo, skoro čisto zanemarja. Tista kolokvija iz filozofije in pedagogike sta pesek v oči. Zato je treba, da se osnuje praktična, strokovna fakulteta, ki naj pripravljala za učiteljski stan. To bi bila ravno šolska fakulteta.

Ali je pa mogoče, da si osvojimo tisto teoretično znanje, ki ga zahteva enotna srednja šola z uvedbo razrednih učiteljev?

To je mogoče samo v tem slučaju, ako prenesemo težišče izobrazbe in pouka na prirodoslovne vede. To je pa dandanes tudi nujno in zato se glasi zahteva: Namesto jezikovno-oblikoslovne izobrazbe naj stopa v ospredje prirodoslovno-stvarna izomika! To je punctum saliens, to je ključ, s katerim je mo-

goče odpreti vrata enotne srednje šole v na-značenem smislu. Drugače ne!

Bilo bi odveč govoriti o pomenu prirodoslovnih ved za moderno življenje, njih veljavo in važnost postaja čim dalje bolj zoana in priznana. Spoznavanje narave in vzporedno s tem spoznavanje človeške družbe, to bi morala biti prva umska naloga šolstva, ker v tem tiči vsa izobrazba. Pri vsakem predmetu naletimo na naravne pojave, ki bi jih moral učitelj razlagati. Kako naj to dela, če sam ne ve veliko o tem! Tudi najzagrizenejši klasični jezikoslovec mora priznati, da nudi i pouk jezikoslovja mnogo prilike, kjer bi bilo treba govoriti o prirodoslovju. Poleg tega pa temelje tudi vede, ki nas poučujejo o človeški družbi, na prirodoslovnih znanostih. In dalje: Kdo drugi je poklican, da poučuje filozofijo, n. pr. empirično psihologijo, nego ravno prirodoslovno izobražen učitelj? Pravzaprav ima edino prirodoslovec pravo znanstveno podlago za filozofične stroke. Brez anatomije in fiziologije ni filozofičnega študija! Po dosedanjem učnem načrtu se nahaja filozofija v zvezi z grščino kot glavnim in z latinščino kot postranskim predmetom ali pa z matematiko kot glavnim in s fiziko kot postranskim predmetom. Iz tega vidimo, kako postavlja ta učni načrt celo filozofijo na noge. Zato je pa tudi dandanes pouk logike in psihologije izvečine samo igranje s pojmi in potrata časa.

Prirodoslovno izobražen učitelj je pred-pogoj, ako naj en sam razredni učitelj uči vse predmete enotne srednje šole, ker edino on je zmožen, da obvlada to d-lo. S prirodoslovnimi vedami je v zvezi filozofija, nauk o človeški družbi podaja zgodovinski pouk, ki se na temelju sociologije dotika prirodoslovnih znanosti, preostajajo še moderni jeziki ter matematika z geometrijo, in učni načrt enotne srednje šole je dovršen. Pomislimo na to okolnost, da zahteva že sedanji učni načrt od prirodoslovca v primeri z drugimi strokovnjaki jako veliko: zoologijo, botaniko, geologijo z mineralogijo, matematiko in fiziko s kemijo za nižje razrede, ter učna jezika slovenščino in nemščino.

Utegnil bi kdo ugovarjati, da bi se na ta način gojilo šarlatanstvo, ker bi razredni učitelj nikjer ne bil pravzaprav doma. To se nam le dozdeva na prvi hip. Dandanes je strokovnjaštvo tako specializirano, da si moremo v svoji lastni stroki le pri posameznih partijah osvojiti res izredno znanje. Učitelj-prirodoslovec n. pr. mora po današnjem učnem načrtu vsaj v enem delu prirodoslovja (v rudništvu, rastlinstvu ali živalstvu) pokazati posebno, odlično znanje. Iz tega sledi, da že današnji učni načrt uvideva in priznava, kako se takozvano strokovno znanje vedno bolj specializira. Enako je tudi pri drugih predmetih. Zato je čisto gotovo, da bi si vsak razredni učitelj osvojil v eni ali v drugi stroki posebno znanje sorazmerno s svojimi zmožnostmi in znanstvenim zanimanjem, ne da bi mu bili pri tem vsi drugi predmeti terra incognita.

Ako se uveljavi sistem razrednih učiteljev s prirodoslovno-stvarno izobrazbo v ospredju, potem je gotovo, da bi se tega učenja lotili zmožnejši ljudje, ki bi se odločili za učiteljski stan iz veselja in notranjega nagona, zakaj vsak ne bi bil za to. S tem bi pa le pridobila pouk in vzgoja. Morebiti bi bilo treba pet let za visoko šolo, da bi dijak z izpitom dovršil svoje študije. Ali bi bila to kakšna škoda? Nasprotno, dobiček. Pridobil bi si solidno znanje in z izkušnjo zapuščal visoko šolo. Dosedanji način nastavljanja brez izpita je zlo, ki ga je treba odstraniti. Bele vrane so dandanes tisti modroslovci, ki prej nego v enem letu po absolutoriju napravijo izpit usposobljenosti. Velika večina rabi vsaj eno leto, navadno pa še več.

Če upoštevamo, da bi enotna srednja šola pripravljala za visokošolske študije bolj smotreno nego sedaj, da bi se odločal za učiteljski stan boljši material in da bi bil visokošolski pouk s prirodoslovnimi vedami v ospredju urejen sistematično z vsakoletnimi izkušnjami: potem, mislim, je dokazana možnost, da si osvojimo teoretično znanje enotne srednje šole z uredbo razrednih učiteljev.

Dočim bi bila torej modroslovna fakulteta čisto teoretični zavod, bi podajala šolska fakulteta praktična navodila, kaj in kako se naj poučuje. Tu bi se morale vršiti praktične vaje in nastopi, ki bi usposobljali za učiteljski stan. Glavni predmet te fakultete bi bila pedagogika z vsemi svojimi pomožnimi vedami. Tu bi bil govor o načelih vzgoje ali o filozofiji

ter o metodiki in o didaktiki poučevanja obča in posameznih učnih predmetov posebej. Obravnati bi se morala zlasti šolska higiena in vprašanja šolske organizacije, šolske zakonodaje in uprave.

To bi obsegala šolska fakulteta. Posebno omenjam pouk o higieni, čigar važnost se že uvideva, ker vse zdravstvene odredbe ostanejo na papirju, ako nima učitelj, duša šole, smisla in potrebne izobrazbe za to. In vendar sta uspešna vzgoja in pouk odvisna od tega, ako pozna učitelj telesni in duševni razvoj človeka. Poznavanje temeljev fiziologije in psihologije je nujno, ako naj vzgajamo mladino za življenje in ako naj pravično sodimo učne uspehe učencev, da ne ubijamo v njih individualnosti, marveč jo gojimo z ozirom na koristi splošnosti. Upoštevajoč razliko v nadarjenosti in sposobnosti za posamezne predmete je treba uveljavljati kompenzacijo in presojeti po celotnem vtisku, o čemer smo že razpravljali pri vprašanju o klasifikaciji. Individualizacija pri vzgoji in pouku je pa zahteva, ki je nemogoča brez poznavanja fiziološkega razvoja človeka. In naloga visoke šole je, da podaja kandidatu za učiteljski stan to prepotrebno znanje.

Ta šolska fakulteta bi izobraževala in vzgajala srednješolske učitelje. Kaj pa je z ljudsko-meščanskimi učitelji? Zanje zahtevamo tudi višjo, akademično izobrazbo. Da bi i oni pohajali vseučilišče, to bi bilo mogoče le v tem slučaju, če bi imeli mnogo visokih šol, ker drugače bi bil tak naval, da bi bil vsak pouk popolnoma onemogočen. Na to pa skoro ni misliti, da bi se vseučilišča tako pomnožila, saj mi Slovenci nimamo niti enega. Ljudsko-meščanskim učiteljem se omogoči akademična izobrazba, ako se dosedanje učiteljske pripravnice izpremene v učiteljske akademije — ali kakor bi se jih že imenovalo — z visokošolskim značajem.

Po dovršeni enotni srednji šoli, bi vstopili kandidati za ljudsko-meščanske učitelje v učiteljske akademije, kjer bi študirali recimo dve leti. Učni načrt učiteljskih akademij bi bil podoben onemu šolske fakultete, seveda prikrojen za ljudsko-meščansko šolo. Zato bi moral obsegati poleg navedenih strok tudi pouk o pravnem in ustavnem življenju ter narodnem gospodarstvu, dalje risanje, telovadbo z igrami, petje in glasbo. Pouk bi bil teoretičen in praktičen, urejen sistematično. Ako bi se kdo izmed zmožnejših absolventov hotel pridobiti usposobljenost za srednješolskega učitelja, bi mu ne bilo treba drugega nego pohajati še vseučilišče, da si izpopolni svoje znanje, pri čemer bi moral glavno pričeti s teorijo in bi se mu tako študij okrajšal za par let, ker bi si pedagoško, praktično znanje osvojil izvečine že na učiteljski akademiji. Zlasti za srednješolskega učitelja risanja, telovadbe z igrami, petja in glasbe bi se prav lahko usposobil, prebivši iz teh predmetov dodatni izpit, določen za srednjo šolo. Nadarjenejši pa bi se mogli celo povzpeti za učitelja na učiteljskih akademijah in šolskih fakultetah. Tako bi se omogočevalo, da bi zmožen človek dospel na najvišjo stopnjo.

Ves ustroj učiteljskih akademij bi bil visokošolski. Učiteljstvo bi bilo akademično izobrazeno in si samo izbiralo vsakoletno svojega voditelja ali rektorja.

Premlačni smo.

„Domovina“ je prinesla v svoji 16. številki zanimiv uvodnik, kako delajo razne šolske oblasti tudi uradno reklamo za nemške tverdke. Članek je naperjen proti c. kr. dež. šol. svetu v Gradcu, oziroma dež. šol. nadzorniku Končniku, ki priporoča v izdaji šolskih postav pod črto razne nemške tverdke v Gradcu za razne šolske tiskovine, kakor tudi proti založnikoma te izdaje, Lenschnerju in Lubenskemu, ki nista hotela izvrševati slovenskih naročil. Iz tega članka pa je razvidno, še marsikaj drugega, kar je važno in obenem značilno tudi za slovensko učiteljstvo, v prvi vrsti seveda na Štajerskem, pa tudi po drugih kronovinah.

Menda nima nobeden stan tako malo narodnih izdaj kakor ravno učiteljski. Najbrže bi lahko prešteli vse take propalce med slovenskim učiteljstvom na prstih obeh rok. In kako zna učiteljstvo samo obračunati s poturicami, to je pokazalo zadnji čas Vransko učiteljsko društvo, ki je javno pozvalo nekega svojega člana, da naj izstopi iz društva, ker je volil v celj-ki okrajni zastop z Nemci.

Vkljub temu pa, da smo v resnici narodni, ne samo na jeziku, ampak tudi v srcu,

vkljub temu se vendar večkrat pregrešimo v stvareh, ki so videti same na sebi malenkostne na prvi pogled, ki so pa vendar velikega narodnega pomena zlasti pri tako majhnem in tako stiskanem narodu kakršen je naš, kjer bi moral biti vsak posameznik močan steber in nosilec narodnostne ideje. Temu pa nismo krivi v prvi vrsti mi sami, temveč to je zakrivil oni faktor, ki nas je pripravil za naš sedanji poklic, to je učiteljskišče, kjer smo se izobraževali skoro popolnoma nemško za slovenske šole. Ali je potem čuda, da mnogi lažje debatirajo in razpravljajo, recimo o pedagoških vprašanjih v nemščini nego v slovenščini?! Če pa še govore slovensko o takih stvareh, pa morajo dostikrat rabiti nemške strokovne izraze, ker ne poznajo slovenskih, če si jih niso pridobili sami v svoji nadaljni izobrazbi, zakaj. Šola jim jih ni dala, četudi je bila dolžna, da jim jih da.

Zadnja leta se ravno na Štajerskem živahno gibljejo razne korporacije za pravice slovenskega jezika. V tem oziru imajo zlasti občine in krajni šolski sveti veliko moč. In kjerkoli se drže stanovitno načela za slovensko uradovanje, povsod proderejo vkljub raznim oviram. Seveda pa ne pomaga nič, če se sklene samo slovensko uradovati ter reševati samo slovenske dopise, potem se rešujejo pa tudi nemške vloge, kakor se godi marsikje. Tudi učiteljstvo lahko mnogo stori v tem oziru, za kar imamo mnogo dokazov. Saj je ravno učitelj dostikrat tisti, ki ima največ opraviti s pisarijami pri občinah, pri krajnih šolskih svetih in tudi njega zadene v mnogih slučajih dobra polovica krivde, če dotična korporacija ne uraduje samo slovensko.

Temu je kriva naša narodna mladost in pa še največkrat neka popolnoma neutemeljena bojazen, češ s tem bi se zameril svojim višjim oblastim. Kdor stori svojo dolžnost vestno v šoli, temu se ni potreba bati ni Petra ni Pavla. Kaj pa ti more kakšna oblast, če si izpolnil docela svojo dolžnost? Prav nič! In pa v takih slučajih nisi ti odgovoren, ampak korporacija, katere sklepe ti vršiš! Če si ti indirektno povzročil dotični sklep, nič ne de. Vsaj ljudje vedo, kaj delajo in kaj podpisujejo.

Učitelj voditelj gotovo ne more zahtevati slovenskih dopisov. Pač pa lahko tudi slovensko rešuje vse dopise ter sam dopisuje tudi višjim oblastim slovensko. Te pravice mu ne more vzeti nobena oblast! In če se te pravice poslužujemo v polni meri, nam se ni potreba bati nikakih sitnosti in šikan od nikogar, ker bodo tudi dotične oblasti vedele, da imajo opraviti s celim možem, ne pa s polovičarjem in mlačnežem.

Ravno nasprotno: pridobili si bomo tudi navzgor veljavo! Tudi za to je mnogo zgledov. Jaz vsaj ne umem, čemu bi se uradovale okrajnemu ali pa deželnemu šolskemu svetu na ljubo nemško. Kaj pa oni store nam na ljubo?

Marsikdo ima opraviti bodisi uradno ali pa zasebno z nemškimi tverdki. In koliko se jih poslužuje v takem slučaju slovenskega jezika? Ali bi bilo mogoče, da bi ne izvrševala Lenschner in Lubensky v Gradcu slovenskih naročil z izgovorom, da ne razumeta slovenščine, če bi večina slovenskih krajnih šolskih svetov naročala v slovenščini? To da misliti marsikaj! Če se na Dunaju razume in izvrši slovensko naročilo in še celo v nemškem rajhu, zakaj bi se ne v Gradcu? Čemu bi bili ravno mi Slovenci napram Nemcem tako takti? Sploh pa tega ne zahteva noben „buon ton“, ampak je za nas poniževalno in sramotno, ker si potem lahko Nemci mislijo, da smo mi manj vreden narod.

Zato je zadnji čas, da vržemo s sebeta hlapčevski znak uslužnosti ter nastopamo povsod in vedno kot sinovi in hčere naroda, ki se zaveda svojih pravic, četudi je majhen in uboren, ki pa hoče živeti in se širiti, če je komu ljubo ali pa ne!

Zborovanje tirolskega učiteljstva v Sterzingu.

(Dalje.)

In kaj pravi učiteljstvo drugih dežel, ki je prvič boljše plačano in ki služi drugič v deželah, kjer so življenske potrebe ce-

neje? Mogoče počiva to učiteljstvo na svojih lavorikah in gleda s pomilovanjem naš boj? Nikakor ne! Tudi ono učiteljstvo ni zadovoljno! Vse avstrijsko učiteljstvo kliče in zahteva že leta, da se mu dá tako plačo, kakor jo ima c. kr. uradništvo od 11. do 8. plačilnega razreda. Ta zahteva je pač provzročila tuintam kako jezico, ki se je le prekmalu skadila, zakaj učiteljstvo je povse dokazalo, da je njega jeza opravičena. — Poslanec K. Stürk se je nekoč izrazil v šleskem deželnem zboru, da bo avstrijsko učiteljstvo izgubilo vse simpatije s tistim svojim večnim moledovanjem za izboljšanje svojega gmotnega položaja. A ravno ta poslanec je postal najgorenejši zagovornik učiteljskih zahtev, ko se je prepričal o upravičenih zahtevah učiteljstva. — V solnograškem deželnem zboru je rekel poslanec Winkler: „Glasoval bi za mali pripoljšek učiteljstvu, ko bi bil uverjen, da učiteljstvo potem miruje.“ —

Dobe se pa vendar še ljudje, ki so prepričani, da je učiteljstvo preslabo plačano. Tako se je izrazil cesarski svetnik Haagen, referent o šolskih zahtevah v deželnem odboru solnograškem, sledeče: „Učiteljstvo ne more biti nikakor zadovoljno s svojim gmotnim položajem, zakaj učiteljstvo ni do sedaj še nikjer tako plačano, kakor bi moralo biti z ozirom na trudapolno službo.“ — Tako govori mož, ki je gotovo uverjen zaradi svoje službe o opravičeni zahtevi učiteljstva.

Da je učiteljska služba v istini težavna, menda ne bo treba na dolgo in široko razkladati. Kant pravi: „Odgoja je največji problem, a tudi najtežji, ki ga človek more rešiti. Z ozirom na to trdim, da je učiteljski stan vsaj tako potreben kakor uradniški, ako ne potrebnejši.“ Naštel bi lahko še mnogo takih citatov, a zadostuj to. Naše delovanje je vsem znano. Nam se izroča najdražji zaklad, nerazvito mladino, in iz te mladine mora vzgojiti učitelj ljudi, ki bodo v življenju koristni člani človeške družbe. In ako nima naše delovanje, na katerem sloni ves človeški razvoj, za državo nikake veljave, potem sploh ne vem, katero delo se v državi plačuje? Je li mogoče naša izobrazba vzrok, da se nas tako sramotno plačuje? Sicer govore, da učitelj potrebuje le štiri leta, da se izobrazbi za svoj stan. Istina je, a ne upošteva se dejstva, da more stopiti kandidat v pripravništvu šele z dopolnjenim 15. starostnim letom, in da ima naše zrelostno izpričevalo ono vrednost kakor ga ima naše zrelostno izpričevalo naših srednjih šol.

Kakor zahteva vsak stan popolnega moža, toliko popolnejšega moža zahteva ravno učiteljski stan. To so pripoznali in pripoznavajo razni merodajni faktorji, a tudi § 55. drž. šol. zakona zahteva, da bodi učitelj tako plačan, da se lahko posveti popolnoma svojemu stanu in da opusti vse nepotrebne postranske službe. In kako naj se učitelj posveti popolnoma svojemu stanu, ako pa mora poleg svoje napore službe opravljati še posle organista, mežnarja, pisarja itd., ker le na ta način se more preživljati. Človek se sicer lahko odvadi marsičemu, a umetnosti, kako bi se človek odvadil jesti, še ni nihče izumil. In čemu se mora ravno ljudskošolski učitelj pečati s postranskimi zaslužki? Čemu ne silijo tudi drugih stanov k takemu robotu? To je naravnost zagonetka!

Proč z vsemi postranskimi službami! Šola zahteva popolnega moža, a ne samo 1/2 ali 1/3 moža. In ako nas prezirata zaradi naše izobrazbe, preosnujete našo predizobrazbo in ugodite našim zahtevam glede izobrazbe, ki smo jih stavili že na nebrojnih shodih. Leta 1869. je bil sprejet šolski zakon, a čudno, da se je v teku teh let marsikaj izpremenilo in obrnilo na bolje, le v našem stanu je ostalo skoro vse pri starem. Življenje zahteva vedno več, a od šolstva se zahteva vedno manj; čudna logika. In mogoče ravno tirolsko ljudstvo ne potrebuje večje izobrazbe? Tirolsko, dežela tujskega prometa, dežela ki ne more preživljati svojega prebivalstva, in zaradi tega zapušča to deželo vsako leto vedno več domačinov. Tu imamo cele doline, kjer niti enega moškega ni več, zakaj šli so s trebuchom za kruhom. Oglejte si našo prekrasno Tirolsko in čudili se boste, koliko dobičkanosnih podjetij je prešlo v tuje roke. Dajte ljudstvu izobrazbe in prepričali se boste, da bo lahko konkuriralo z vsakim tujcem.

Kakor vidite, smo popolnoma opravičeni zahtevati v vsakem oziru, da se nas pošteno plača. Primerjajmo le še naše plače s plačami c. kr. uradništva treh najnižjih kategorij:

Službena leta	Učiteljske plače		C. kr. uradniške plače	
	Stanarina	Več kakor učitelj	800	Več kakor učitelj
4-6 (3)	800	800	800	800
7-9	800	1000	1960	960
10-12	1100	1300	2160	860
13-15	1100	1425	2360	985
16-18	1100	1425	2680	1255
19-21	1100	1550	2880	1330
22-24	1100	1550	3080	1530
25-27	1300	1750	3400	1650
28-30	1300	1875	3600	1725
30-33	1500	1875	3800	1925
		2075	4000	1925

In izgovor, da nas ne morejo tako plačati kakor c. kr. uradništvo? Pokrijte! Ta izgovor ne more biti več merodajen v državi, kjer smo vsi stanovi enakopravni. Dežela pač ne bo mogla nositi sama vseh stroškov, priskočiti ji bo morala na vsak način na pomoč država, zakaj ravno država ima od dobro urejenega šolstva največ koristi. § 1. državnih šolskih zakonov pravi, da mora šola vzgajati otroke, da bodo enkrat vrli ljudje in državljani.

Zaradi tega mora država toliko prispevati deželam, da bodo lahko tako plačevale učiteljstvo, kakor zahteva to zakon. Ako je država z lahkoto dobila pokritje za zvišanje duhovniških, uradniških plač in v najnovejšem času se govori celo o zvišanju oficirskih plač, tedaj mora dobiti pokritje tudi za naše plače.

2. novembra je zborovalo na Dunaju vseavstrijsko učiteljstvo po svojih zastopnikih. Glavni poročevalec Jessen je rekel: „Die größte Staatsnotwendigkeit ist der Kampf im Innern, der Kampf gegen Unwissenheit und Roheit, der Kampf gegen den intellektuellen und moralischen Niedergang.“

Država, stori svojo dolžnost! Prepričanje o naših opravičenih zahtevah prodira čimdalje v širše kroge. Upajmo, da to prepričanje obrodi sad in da ne ostane samo pri lepih besedah.

Poslanec dr. Mayr se je v seji dne 18. julija 1907 izrazil o naših zahtevah sledeče: „Kakor pravi prijatelj šolstva zahtevamo, da mora stati učiteljstvo na višku časovnih zahtev, a zaradi tega mora biti tudi pošteno plačano. Krščanski socialisti bodo vedno zagovarjali opravičene zahteve učiteljstva.“

Državni poslanec prof. Bendel je zagotavljal dne 2. novembra na Dunaju zbranemu učiteljstvu v imenu vseh nemških strank, da bodo te vedno podpirale zahteve učiteljstva. Pridružili so se mu poslanci Pernerstorfer, Stransky, Lisy in drugi za svoje stranke. Predsednik shoda, tovariš Kessler je opozoril govornike, da jih bo spomnil njih besede ob pravem času.

In kaj naj sklepamo tirolski učitelji iz teh izjavljaj? Naj še vedno prosjačimo? Ne! Tovariši, na delo! Današnji shod naj bo pričetek onega, ki naj pride, ako nas ne bodo hoteli čuti. Vendar pa sem uverjen, da ne pride do skrajnosti. Tu navzoči pričakujemo od novega tirolskega deželnega zbora najboljšo. Mnogo se je izpremenilo v novejšem času. Zastopnik najmočnejše stranke v našem deželnem zboru, dr. Mayer, se je izrekel na Dunaju za naše zahteve. Tirolski poslanci, naj postanejo vaše besede meso, ne izruvajte iz naših src zadnjega upanja, ki ga gojimo do vas. — Tirolski deželni zbor, daj roditi goram, a naj se ne porodi zopet le — miš. Rodi naj se zakon, ki nas bo zenačil s c. kr. uradništvom treh najnižjih plačilnih kategorij. — (Govornik je žel burno pohvalo za svoja izjavljanja.)

Po krajši debati sta se sprejeli sledeči resoluciji, ki jih podajamo tu v originalu:

I. Die tiroler Lehrerschaft spricht die sichere Erwartung aus, daß der tiroler Landtag in allernächster Zeit ihre Gebaltsfrage regelt und uns als Minimalbezüge jene Bezüge gibt, die den Staatsbeamten der elften bis achten Rang-klasse nach den jeweilig geltenden Ge-

* Besede so pač le govorjene skozi okno. — Klerikalci — pa prijatelji šole?!

setzesbestimmungen, und zwar in Bezug auf die Dienstes- und Pensionsverhältnisse zukommen. Weiter fordert die Lehrerschaft Tirols im Einklange mit der gesamten Lehrerschaft Oesterreichs, daß unter Beihilfe des Staates die finanziellen Verhältnisse des Landes derart geregelt werden, daß es den Verpflichtungen gegen Schule und Lehrer in vollem Umfange nachkommen kann.

II. Die Lehrerinnen sind den Lehrern vollständig gleichzustellen. (Dajje.)

Nekaj misli o šolski disciplini.

(Sestavljeno po raznih virih za konferenčni referat.)

Ako hoče šola uspešno vzgojevati naš up in nado, našo nežno mladino, mora storiti dvoje: mora navajati otroke a) k brezpogojni poslušnosti, b) k vztrajni pridnosti. — Ubogljivost in marljivost sta podlaga vseh kreposti šolske mladine, sta z ostalimi vrtilinami v ožjem sorodstvu in s tem vir značaja. In le ona šola se more imenovati popolna, kjer je v trdno falango združeno spoštovanje do zakona z nemurnim delovanjem vseh moči, v dosego začetnih smotrov.

Kar je srečna država v širšem, to je vsako vzgojevališče v ožjem pomenu besede. Prva kakor druga ima številne člane, ki žive v različnih odnosjih, ki so različne starosti, imajo različne znanje — različne sposobnosti ter različne moralne lastnosti. V vzdrževanje dobrega moramo imeti pozitivna sredstva, natančen red — zakone, kratko — dobro disciplino.

Salzmann sicer pravi: „Schafft die moralischen Gängelwagen und Laufzäume ab, die Gebote und Verbote und die künstlichen Mittel“, a to naziranje, ki temelji na stališču, da je človek že po narodi dober in da se mora razvijati že v mladosti po svoji svobodni volji — ni dobro. Drugače uči Jean Paul: „Alle Erziehung soll beim Gehorsam anfangen. Das Kind muß zunächst gehorchen lernen, auch wenn es von der Notwendigkeit eines Befehles nicht überzeugt ist. Je reifer an Verstand es wird, desto mehr muß freilich neben dem Gesetze der Zucht auch dem freien Willen, der ja immer höchstes Ziel der Erziehung bleibt, Raum gegeben werden.“

Izkušnje dokazujejo, da je država, kjer ne spoštujejo državnih temeljnih zakonov in kjer ne vlada disciplina niti v uradih niti v vojašnicah niti med ljudstvom, na pragu krvave revolucije. Tako je tudi s šolo. Znamenit pedagog je dejal nekoč: „Malo scholam desolatam, quam dissolutam“; prosto po naše bi rekli: „Boljše, da se šola zapre, nego da vlada v nji podivjanost duha in srea.“ Slaba šola je vzgojevališče slabih državljanov, je grobokop mnogih izbornih talentov, ker ne ume vladati otroške duše.

Kdor hoče postati član tega ali onega društva, se mora zavezati, da bo izpolnjeval — pravila. Tudi otrok, ki je bil sprejet v šolo, je dolžan se natančno ravnati po hišnem redu, ki mu mora biti seveda znan. Kakšni naj bodo sploh šolski zakoni? Kratki in jedrasti. Po obliki morajo biti preprosto-natančni, umljivi, a le v redkih slučajih naj navajajo tudi kazni za pregrešek, ker je treba upoštevati pri odmeri velikost prestopka, pa tudi otrokovo individualiteto. Dobro je tudi, da niso šolski ukazi preinogostevalni. Učenci naj imajo vzorne zakone vedno pred očmi. Ob primerih prilikah naj jih prečita učitelj učencem vnovič. Po novem šolskem in učnem redu zaukazani „hišni red“, ki naj bi ga dobili v roke tudi vsi starši, bo gotovo dobro došel v popolnjenje šolske discipline in bo izvrstno vplival na razmerje med šolo in domom pri vseh onih rditeljih, ki so — dobre volje.

Vzgojevalec se mora izogibiti vsakega takozvanga raisonnemanta, obsežnega motiviranja, in, kar se jezika tiče, vsake frazeologije. Že Seneka je dejal: „Non probo, quod Platonis legibus adjecta principia sunt. Legem enim brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur; velut emissia divinitus vox sit. Jubeat non disputet. Nihil mihi videtur frigidius, nihil ineptius, quam lex cum prologo.“ (Nočem dokazovati, da so Platonovim zakonom pridejana načela. Postava mora namreč biti kratka, da jo tem lažje izvršujejo neizkušeni; kot glas iz neba naj bo. Naj zapoveduje, ne pa razpravlja. Nič se mi ne zdi bolj zopnega kakor zakon s predgovorom.)

Pred mnogimi desetletji, zlasti pa v tem srednjem veku je veljala kot glavna moč v dosego discipline — palica. Pedagog Ascham pripoveduje, da je bil v letu 1540. najboljši učitelj na Angleškem tudi najizvrstnejši pretepač. Zanimivo je, da so dijaki kar uhajali tudi iz višjih šol, ker niso mogli več prenašati telesne pokore. Posebno se je ravnal po receptu „šiba novo mašo poje“ ravnatelj Nikolaus Udall v Etonu. Strogost tega srednjeveškega učenjaka je bila znana daleč na okrog, in njegov učenec neki Tusser, ki se je nekoč sam prepričal o orjaški moči direktorjeve železne roke, mu je zložil v večem spomin sledečo pesemco:

„Von Sankt Paul kam ich, nach Eton ging ich, und lernte fein, ein klassisch Latein; da hatt' ich dreißig aufgezählt fleißig, eh' ichs gedacht. War klein mein Vergehen, oder gar nichts geschehen, ich kriegte meinen Teil, mit wuchtiger Eil. So hat Udall mich Armen ohne Grund und Erbarmen los sich gebracht.“

Dandanes o telesnem kaznovanju ne sme biti več govora. Razni slavni šolniki so dokazali nezmisel nekdanji tako običajnega vzgojevalnega pripomočka, pa tudi novi šolski in učni red zavzema v tem oziru odločno — človeško stališče.

Razumen učitelj bo pridobil svojemu razredu dobro disciplino, ako bo vedel v dosego svojega namena rabiti — moralne pripomočke. Tak bi bil n. pr. obdarovanje pridnega učenca. Ker se čujejo v tem oziru semtertja nasprotujoča si mnenja, naj navedem te-le karakteristične besede iz Niemayerja: „Solange Ehrenzeichen, Diplome, Ordenskreuze u. dgl. für erwachsene Männer nicht für unstatthaft gehalten werden, wird es auch notwendig sein, bei den Kleinen mit Belohnungen zu arbeiten.“

Napram nerednim učencem bomo rabili: zavrnitev, osramočenje, kazni in — podajo roke. Nikdar ni psovati! Hudodelstvo bi bilo, ubiti v učence čut do časti.

Dobra disciplina je odvisna v veliki meri od složnega delovanja učiteljstva, od dobre zveze z domačo hišo in od resnobe, ki se z njo učitelj zavzema za pouk. Ako otroci vidijo, s kako gorečnostjo predava učitelj stvarino, s kako skrbnostjo in doslednostjo zahteva, da se izpolnjuje hišni red, s kako ostro stjo kaznuje lenobo in zanikrnost ter s kako natančnostjo zahteva redne izvršitve domačih nalog, je čisto gotovo, da se bodo tudi navzeli dobrega duha, ki pospešuje pravo učenje, in ki prinaša v razred čut za red, pazljivost, natančnost ter temeljitost v vsem dejanju in nehanju.

Naj navedem pri tej priliki besede, ki sem jih notiral iz neke pedagoške knjige: „Eine erschlafte Disciplin ist das größte, in der Regel stets durch Vorsteher und Lehrer verschuldete Unglück, daß einer Schule begegnen kann. Ihre Aufrechterhaltung kann in gewissen Zeitperioden, unter gewissen Umständen, an gewissen Orten bedeutend schwerer werden. Aber die Schwierigkeit ist nicht unüberwindlich, wenn nur alle Lehrende statt sich wohl geheim entgegen zu wirken, und dem gekränkten Lehrer gegen den übermütigen Schüler Unrecht zu geben, mit dem Vorsteher in einem Geist handeln, kein weichliches Schonen, keine Nachgiebigkeit gegen verkehrte Ansprüche der Eltern stattfinden lassen.“

Dobra disciplina pa je v veliki meri odvisna od veljave in ugleda učiteljevega v šoli in izven nje.

Pri roki sem imel Pestalozzijevo knjigo „Wie Gertrud ihre Kinder lehrt“. Slučajno se mi je odprla stran XVII. in čital sem med drugim: „Die Stellung des Volkes zur Schule war durch fehlende Bildungsbedürfnis bedingt. Und wenn ein besserer Lehrer den Kindern richtigere Kenntnisse über die Natur und Welt Dinge mitzuteilen sich unterfang, da war gewöhnlich auch sofort ein heftiges Veto der Gemeinde da; da hieß es, man wolle keine religionsfeindlichen Neuerungen, sondern bei der alten Lehre bleiben.“ In na naslednji strani: „Ich bin von wahrhaften Leuten benachrichtigt worden, wenn ich auf Tun gehe, so wolle man mich auf dem und dem Platze niedermachen. Die Lehrer waren in jeder Hinsicht den weltlichen und geistlichen Obern und den Gemeinden preisgegeben.“